پنجره

نگاهی کوتاه به زندگی آیت‌ا... میلانی

مرجعی که حوزه علمیه مشهد را به اوج رساند

آیت‌ا... العظمی سیدمحمدهادی میلانی (۱۲۷۳- ۱۳۵۴شمسی)، از مراجع برجسته و اثرگذار شیعه در قرن چهاردهم هجری به شمار می‌آید. وی در شهر نجف اشرف، در خانواده‌ای عالم و سیدی که نسب او به علی بن حسین(ع) می‌رسد، متولد شد و تحصیلات مقدماتی و سطح عالی فقه و اصول را نزد استادان بزرگ حوزه نجف، ازجمله آیت‌ا... آقاضیاء عراقی، آیات نائینی و سیدابوالحسن اصفهانی گذراند. وی به‌دلیل استعداد سرشار علمی، به‌زودی در زمره مجتهدان شاخص نجف، قرار گرفت و حلقه درسی مستقل برپا کرد.

پس از ارتحال آیت‌ا... بروجردی، به دعوت علما و متدینان خراسان، مسئولیت مرجعیت و زعامت حوزه علمیه مشهد را برعهده گرفت. دوران اقامت او در مشهد، نقطه عطفی در تاریخ حوزه علمیه این شهر بود و نقش برجسته‌ای در تقویت جایگاه علمی، معنوی و اجتماعی حوزه و رونق پژوهش‌های فقهی و اصولی ایفا کرد. حوزه درس آیت‌ا... العظمی میلانی از پرجمعیت‌ترین و تأثیرگذارترین محافل علمی معاصر به شمار می‌رفت و شاگردان بسیاری از دانش و منش اخلاقی او بهره بردند. وی همچنین در بازسازی مدارس علمیه مشهد و مدرسه حقانی قم و کمک به ایجاد چندین مدرسه دینی نقش داشت.

آیت‌ا... العظمی میلانی با تبیین مسائل دینی، دفاع از حقوق مسلمانان، مبارزه فکری با فرقه‌های انحرافی و حمایت از نهضت اسلامی، سال‌های پیش از انقلاب اسلامی ایران، جایگاهی بی‌بدیل درمیان مردم و نخبگان داشت. آثار متعددی از وی باقی مانده است که اغلب در فقه، اصول و کلام نگاشته شده‌اند. سرانجام، این مرجع وارسته در تابستان ۱۳۵۴ درگذشت و پیکرش در حرم مطهر رضوی در رواق توحیدخانه به خاک سپرده شد. نام او تا امروز به عنوان یک عالم مجاهد، فقیه نوپرداز و الگوی اخلاق و تواضع در تاریخ معاصر ایران و جهان اسلام، باقی مانده است.

درنگ

بازخوانی میراث علمی و معنوی یک فقیه پس از نیم قرن

حمید محمدیان | در پنجاهمین سالگرد درگذشت مرجع بزرگ شیعه، آیت‌ا... سیدمحمدهادی میلانی، مشهد مقدس میزبان کنگره‌ای ملی با حضور علما، استادان دانشگاه و پژوهشگران بود؛ کنگره‌ای که با هدف زنده نگه‌داشتن شخصیت، آثار علمی و تأثیر تمدنی این عالم فرزانه برگزار شد و زمینه‌ای تازه برای بازشناسی و انتقال میراث معنوی و فکری او به نسل جدید فراهم آورد. در این کنگره که در سه بخش افتتاحیه با سخنرانی حضرات آیات علم‌الهدی، اعرافی، شب‌زنده‌دار، جواد مروی، احمد مروی و دکتر احد فرامرزقراملکی، پنل‌های علمی شش‌گانه و پیکرش در حرم مطهر رضوی و حسینی خراسانی و حجج‌الاسلام‌والمسلمین خیاط و شریعتی تبار همراه بود، شخصیت این عالم وارسته به خوبی تبیین شد.

نگاهی نو به احیا و بازخوانی میراث علمی

برنامه اصلی کنگره، تأکید بر زنده نگه داشتن یادنامه علمی و معنوی آیت‌ا... العظمی میلانی و احیای آثار و کلاس‌های درسی ارزشمند این بود. مخاطبان کنگره، احیای تولیدات علمی و تقریرات شاگردان برجسته آیت‌ا... العظمی میلانی را نه تنها وظیفه‌ای بر دوش حوزه‌های علمیه، بلکه رسالتی بر گردن همه جویندگان معرفت دانستند و سپس تربیت اخلاقی، پرورش شاگردان نخبه و مشارکت فعال در جریان‌های علمی و اجتماعی، بررسی شد.

علاوه بر اینکه پیش از آغاز رسمی کنگره، با هدف ارزیابی آثار و میراث تأثیر آیت‌ا... العظمی میلانی بر جریان‌های علمی روز، بررسی گسترده و منظمی انجام شد، این نتایج این ارزیابی، مسیر را برای طراحی محورهای کنگره هموار کرد و نشان داد که آثار مکتوب و تقریرات کلاس‌های ایشان می‌تواند چراغ راه پژوهش‌های فقهی و اندیشه‌ورزی روز باشد؛ همان نکته‌ای که مسئولان برگزاری به آن اشاره کردند و افزودند که همین امر سبب شد مجموعه مقالات علمی مرتبط، گردآوری و کارگروه‌هایی ویژه تدوین و نشر میراث فقهی ایشان، شکل گیرد تا این جریان علمی، مستمر بماند.

برگزاری نشست‌های تخصصی و جریان‌سازی علمی

کنگره امسال، فراتر از جلسات مرسوم، شبکه‌ای از نشست‌های علمی و معنوی را در چندین نقطه ازجمله شهر مقدس و برخی شهرهای حوزه تمدنی مانند نجف و تبریز برگزار کرد. علاوه بر این، به منظور کاوش در ریشه‌های خانوادگی و اجدادی آیت‌ا... العظمی میلانی، نشست جدایی در مسجد تاریخی در میناب برگزار شد. این نشست‌ها، محفل هم‌اندیشی و تعامل آرای محققان و تربیت پافشگان مکاتب اصول حوزه علمیه را رقم زد و از دل آن‌ها، مجموعه‌ای از ۳۳ مقاله علمی سامان یافت و به چاپ رسید.

تمرکز بر الگوسازی و احیای هویت تمدنی

دغدغه بنیادین کنگره، محدود شدن حیات فرهنگی و فکری آیت‌ا... العظمی میلانی به بایگانی تاریخ نبود، بلکه ارائه الگویی به عنوان راهنمای عمل برای نسل‌های امروز و فردا، اهمیت ریشه‌ای داشت. معرفی سبک زندگی، ذهن پژوهنده و روش تربیتی ایشان جزو محورهای گفت‌وگوها و سخنرانی‌ها بود. با احیای این میراث، نه‌فقط ذخیره فکری حوزه‌های علمیه بلکه سرمایه اخلاقی و معنوی جامعه نوجوان و جوان امروز، نیز بازسازی می‌شود.

ارائه دستاوردها و ترسیم نقشه راه آینده

این نکته را باید مدنظر داشت که از مهم‌ترین اقداماتی که در این کنگره پیگیری شد، تدوین کتاب شناسی جامع آثار و برگزاری کرسی‌های ترویجی برای ارتقا به‌روزرسانی پژوهش‌ها بود. علاوه بر این، جمع‌آوری و نظام‌دهی به سوابق علمی و پژوهشی، تدوین راهبردهایی برای استمرار مطالعات و فراهم‌سازی بسترهای تحقیقی تازه، جزو کارویژه‌های دیرخانه دائمی این جریان علمی فرهنگی خوانده شد.

شاید بتوان گفت که کنگره بزرگداشت پنجاهمین سال فقدان آیت‌ا... العظمی میلانی، تنها یادآور مقام علمی یک فقیه سترگ نبود، بلکه حرکتی هدفمند برای پیوند دادن گذشته غنی علمی حوزه‌ها با نیازهای فکری روز در جامعه دینی معاصر، محسوب شد. استمرار این رویکرد، به توسعه ساحت علمی، ارتقای سطح اخلاق و فرهنگ و الهام‌بخشی برای حرکت‌های هویت‌ساز در نسل جدید، کمک شایانی خواهد کرد.

از این‌رو، برگزارکنندگان بر لزوم تداوم فعالیت‌های پژوهشی و تربیت محور و پیگیری طرح‌های زنده نگه‌داشت میراث علما در سراسر کشور تأکید کردند.

کنگره بزرگداشت پنجاهمین سالگرد ارتحال آیت‌ا... میلانی در مشهد برگزار شد

احیاگر حوزه علمیه مشهد

گزارش

حسین ابراهیمی | پنجشنبه گذشته تالار قدس حرم مطهر رضوی میزبان بیش از هشتصد نفر از عالمان و فضلای حوزوی از سراسر کشور بود. در این همایش از یک بزرگ صحبت شد؛ بزرگی که بین ما و او گذر ایام فاصله انداخته بود؛ بزرگی که به معنای واقعی کلمه مرجع مردم بود، نه تنها مرجع علمی و معرفتی بلکه در دردها و مشکلات و آلام روزگار، مرجع مردم بود، مردم دردها و مشکلاتشان را با او در میان می‌گذاشتند و او برای حل این مشکلات راهی پیدا می‌کرد و حتی گاهی مشکل کسانی که درد خود را به امام رضا(ع) گفته بودند به دست او حل می‌شد؛ مردی بزرگ و عالمی که در عین بزرگی، متواضع بود و در عین تبحر در مباحث علمی، اهل معنویت، سلوک و عرفان بود. در این کنگره و در پیام رهبر معظم انقلاب و علمای بزرگ درباره ابعاد مختلف شخصیت و زندگی این عالم بزرگوار سخن گفته شد؛ مردی که تازه فهمیدیم، انگار فقط اسمی از او شنیده بودیم و او را نمی‌شناختیم و لازم بود که این شخصیت بزرگوار برای نسل امروز به عنوان یک الگو معرفی بشود. مردی که در کلام رهبر معظم انقلاب از ایشان به عنوان احیاگر حوزه علمیه مشهد یاد شد.

عکس: محسن محمدی/شهرآرا

عکس: سید امیرعلی طالقانی

طرح: مصطفی اصفهانی

برای مشاهده فیلم و متن بیانات رهبر معظم انقلاب اسکن کنید

رهبر معظم انقلاب اسلامی با اشاره به نقش آیت‌ا... العظمی میلانی در دوران شروع مبارزات و اوایل دهه چهل مطرح کردند

آیت‌ا... میلانی حقاً یکی از ارکان نهضت اسلامی است

دیدار

به گزارش پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر مقام معظم رهبری اعضای ستاد برگزاری کنگره بزرگداشت آیت‌ا... العظمی سیدمحمدهادی میلانی با حضور در حسینیه امام خمینی(ره) با رهبر معظم انقلاب اسلامی دیدار کردند.

حضرت آیت‌ا... خامنه‌ای در این دیدار، ضمن قدردانی از برگزاری چنین کنگره‌ای، مرحوم آیت‌ا... میلانی را یک شخصیت جامع‌الاطراف از لحاظ معنوی، اخلاقی، علمی و اجتماعی و سیاسی دانستند و تأکید کردند: آیت‌ا... میلانی واقعا احیاگر حوزه علمیه مشهد بود و این حوزه، مدیون آن مرحوم است.

رهبر معظم انقلاب، آیت‌ا... میلانی را از لحاظ فردی، شخصی ممتاز و دارای وقار و متانت و درعین حال تواضع و وفاداری نسبت به دوستان و برخوردار از لطافت روحی و ذوق شعر توصیف کردند و افزودند: آن مرحوم از لحاظ علمی یک ملای بزرگ بود که از محضر اساتیدی همچون مرحوم نائینی و مرحوم شیخ‌محمدحسین اصفهانی بهره برد و در «درس و بحث علمی»، خوش‌بیان بود و طلبه‌های فاضلی را پرورش می‌داد.

معظم‌له، یکی دیگر از جنبه‌های شخصیتی آیت‌ا... میلانی را اهل سلوک بودن آن مرحوم برشمردند و با اشاره به حضور ایشان در متن قضایای اجتماعی و سیاسی آن زمان گفتند: آقای میلانی در دوران شروع مبارزات در اوایل دهه ۴۰، حقا یکی از ارکان نهضت اسلامی بود و در متن مسائل حضور داشت که سفر به تهران به‌همراه جمع دیگری از علما بعد از بازداشت امام خمینی(ره)، نمونه‌ای از حضور تأثیرگذار در مسائل سیاسی است.

حضرت آیت‌ا... خامنه‌ای اعلامیه‌های قوی و متین و محکم آیت‌ا... میلانی در حمایت از نهضت اسلامی را نمونه دیگری از حضور تأثیرگذار آن مرحوم در متن مسائل سیاسی دانستند و گفتند: نامه ایشان در حمایت از امام خمینی(ره) بعد از تبعید امام به ترکیه، یک سند تاریخی است.

ایشان تأکید کردند: آیت‌ا... میلانی با مبارزان و افراد گوناگون از جریان‌های مختلف سیاسی ارتباط داشت، اما همواره از منتسب شدن به یک جریان سیاسی خاص به شدت پرهیز می‌کرد.

ایشان در پایان اظهار امیدواری کردند برگزاری این همایش، زمینه‌ساز شناسانده شدن ابعاد شخصیتی آیت‌ا... میلانی به مردم باشد.

در ابتدای این دیدار، حجت‌الاسلام‌والمسلمین مروی، تولیت آستان قدس رضوی، گزارشی از اهداف همایش بزرگداشت آیت‌ا... میلانی و کمیته‌های علمی آن و همچنین برگزاری پیش‌نشست‌ها در مشهد مقدس و کربلای معلی، ارائه کرد.

تولیت آستان قدس رضوی:

آیت‌ا... میلانی، عالم ربانی و میراث‌دار تشیع

تولیت آستان قدس رضوی با اشاره به فرمایش امام خمینی(ره) درباره ضرورت احیای شئون مختلف دین، اظهار کرد: یکی از جلوه‌های مهم این احیا، تجلیل از علمای ربانی و عالمان بزرگی است که حامل میراث اصیل تشیع بوده‌اند و این سرمایه عظیم را از نسل‌های پیشین به امروز و آیندگان منتقل کرده‌اند.

آیت‌ا... احمد مروی با بیان اینکه آیت‌ا... العظمی میلانی جزو این عالمان ربانی و حاملان این میراث گران سنگ است، افزود: ویژگی‌ها و سیره علمی و عملی این مرجع بزرگ، می‌تواند الگو و چراغ راهی برای حوزه‌های علمیه، بزرگان، استادان و طلاب، در عرصه معنویت، اخلاص و تکلیف‌محوری باشد.

تولیت آستان قدس رضوی با اشاره به تصمیم تاریخی آیت‌ا... العظمی میلانی در ترک نجف و قم و انتخاب مشهد مقدس، تصریح کرد: این انتخاب بزرگ، برخاسته از همان روحیه اخلاص و تکلیف‌مداری آن مرد الهی بود؛ تصمیمی که موجب تحولی شگرف در حوزه علمیه مشهد شد و نشان داد که ایشان برای ایمان وظیفه الهی، از بسیاری از امور شخصی، چشم پوشید.

مروی با اشاره به جایگاه علمیه ممتاز این چهره ماندگار فقاهت گفت: ایشان از برجسته‌ترین شاگردان و پرورش‌یافتگان دو استاد بزرگ حوزه نجف، مرحوم میرزای نائینی و محقق اصفهانی بود و در فقه و اصول در بالاترین تراز علمی تدریس می‌کرد، با این حال هرگز از مسائل کلامی غافل نماند و آثار ارزشمندی در این حوزه از خود به یادگار گذاشت که امروز، میراثی گران سنگ برای جهان تشیع به شمار می‌آید.

وی با اشاره به دغدغه‌های سیاسی و اجتماعی این مرجع تقلید افزود: آیت‌ا... العظمی میلانی درباره مسائل داخلی ایران، نهضت امام خمینی(ره) و همچنین تحولات جهان اسلام دغدغه‌مند بود و نگاه تحلیلی روشنی در مدیریت آموزشی حوزه داشت.

تولیت آستان قدس رضوی با تأکید بر حضور فعال آیت‌ا... العظمی میلانی در عرصه‌های اجتماعی بیان کرد: رسیدگی به نیازهای مادی و معنوی مردم، از ویژگی‌های برجسته این عالم بزرگ بود؛ حضوری که در حوادثی چون زلزله سال ۱۳۴۷ جنوب خراسان و دیگر بحران‌های اجتماعی، نقشی مؤثر و تعیین‌کننده داشت.

مروی با اشاره‌ای به حوزه علمیه خراسان افزود: توجه به ابعاد معنوی و فرهنگی جامعه، فرصتی مغتنم برای آستان قدس رضوی و حوزه علمیه خراسان است تا ضمن تجلیل از مقام علمی و معنوی آیت‌ا... العظمی میلانی(ره)، در دیدگاه‌های فقهی، کلامی، فلسفی و سیره جامع این عالم عظیم‌الشأن، تأملی عمیق‌تر کنند.

نماینده ولی‌فقیه در خراسان‌رضوی:

آیت‌ا... میلانی، فقیهی در قامت کفیل جامعه شیعه

نماینده ولی‌فقیه در خراسان‌رضوی در مراسم افتتاحیه کنگره گرامیداشت آیت‌ا... العظمی میلانی که در تالار قدس حرم مطهر رضوی برگزار شد، اظهار کرد: برگزاری این محفل پس از گذشت بیش از پنجاه سال، یادآور وحدت‌های فقهی شجاع، خدمتگزار و دلیر در مسیر خدمت به حضرت بقیه‌ا... (عج) است و جای تقدیر و تشکر دارد.

آیت‌ا... سیداحمد علم‌الهدی با اشاره به جایگاه روحانیون در تاریخ اسلام افزود: توجه به شخصیت‌های برجسته مرجعیت، درواقع توجه به عظمت جریان روحانیت است؛ جریانی که از صدر اسلام شکل گرفت و همواره درکنار رهبری امت اسلامی و مسیر ولایت و امامت قرار داشته است. در آیات قرآن نیز به این جریان، توجه ویژه شده است و روحانیت از همان آغاز، جریانی قدرتمند و اثرگذار شناخته می‌شود.

نماینده ولی‌فقیه در خراسان‌رضوی ادامه داد: ائمه معصوم(ع) در مسیر تثبیت این جریان، برخی یاران شایسته خود را برای مسئولیت‌های خاص برمی‌گزیدند؛ افرادی که نقش آنان فراتر از نقل حدیث و روایت بود و درحقیقت وظایف سیاسی روحانیت را تبیین می‌کردند. شکل‌گیری مراکز علمی ماندنی و رقم‌خوردن علمای بزرگ در این شهرها، نشان دهنده سابقه عمیق و ریشه‌دار جریان روحانیت است.

وی با اشاره به دوران غیبت کبری گفت: پس از انقطاع ظاهری میان جامعه شیعه و مقام ولایت، مسئله مرجعیت به‌عنوان محور حفظ دستاوردها و امامت و ارتباط فکری و دینی شیعیان با اهل بیت(ع) مطرح شد. مرجعیت در نگاه شیعه، تنها بیان احکام نیست، بلکه نقش «کفیل» و «وکیل» را برای جامعه‌ای ایفا می‌کند که از امام معصوم(ع)، محروم است.

آیت‌ا... علم‌الهدی تصریح کرد: مرجعیت شیعه بر دو اصل اساسی استوار است: نخست، جامعیت، یعنی پاسخ‌گویی به همه نیازهای اخلاقی، اعتقادی و فکری جامعه شیعه و دوم پاسداری و صیانت از همه دربار خطرها؛ از همین‌رو، طاغوت‌ستیزی همواره جزو ویژگی‌های جدایی‌ناپذیر روحانیت در طول تاریخ بوده است.

نماینده ولی‌فقیه در خراسان‌رضوی با بیان اینکه هفت سال از شکل‌گیری این نهاد می‌گذرد، تو ویژگی در شخصیت علمی مرحوم میلانی برای من همواره قابل‌تأمل بوده است: نخست شیوه تحلیل و تدریس ایشان که با بیانی شیوا و دقیق، مسائل پیچیده را روشن می‌کرد و دوم، توانایی در طرح مباحث مقدماتی، به‌گونه‌ای که طلاب را به مطالعه و تحقیق عمیق‌تر سوق می‌داد و نشاط علمی را درمیان طلاب جوان زنده می‌کرد.

آیت‌ا... علم‌الهدی ادامه داد: در عرصه تحقیق، نکته اصلی ایشان بر اصول و قواعد علمی بود، اما گرفته با دلیل نقلی معتبر مواجه می‌شد، همه تلاش‌ها را کنار می‌گذاشت و آن دلیل را محور قرار می‌داد؛ امری که نشان از برجستگی ایشان در فقه‌الحدیث داشت. وی در پایان با اشاره به آثار مدنبی برجای مانده از این مرجع بزرگ گفت: آیت‌ا... العظمی میلانی علاوه بر جایگاه علمی و برپایی نشان دهنده سابقه عمیق و ریشه‌دار در علوم معنوی نیز آثار ماندگاری از خود به یادگار گذاشته است.

مدیر حوزه‌های علمیه کشور:

میلانی، وارث مکتب فقاهتی نائینی و اصفهانی بود

مدیر حوزه‌های علمیه سراسر کشور، با تأکید بر عظمت نهضتی که به رهبری امام خمینی(ره) بنیان نهاده شد و استمرار آن در پرتو هدایت‌های رهبر معظم انقلاب است، اظهار کرد: این نهضت الهی، حرکتی ریشه‌دار و روشنگر است که در مقاطع مختلف تاریخی، به‌ویژه در شرایط حساس، مسیر حق را برای جامعه اسلامی روشن کرده است.

آیت‌ا... علیرضا اعرافی با اشاره به سخنان رهبر معظم انقلاب درباره مرحوم آیت‌ا... العظمی میلانی، گفت: ابعاد گوناگون شخصیت این مرجع بزرگوار، با شیوایی و عمق، در بیانات معظم‌له تبیین و زوایای مختلف حیات علمی، اخلاقی و اجتماعی ایشان به‌روشنی نمایان شد.

مدیر حوزه‌های علمیه کشور با بیان اینکه تکیه اصلی ایشان بر اصول و قواعد علمی بود، زمینه سخن فراوان است، اما آنچه برجستگی ویژه دارد، جامعیت علمی ایشان است. آیت‌ا... العظمی میلانی، فقیهی جامع‌الاطراف بود که در فقه و اصول به معنای خاص، ممتاز بود و نیز در تربیت شاگردان و انجام تحقیقات گسترده، نقش‌آفرینی کرد. وی ادامه داد: مرحوم آیت‌ا... فرعی نبود، بلکه با تسلط بر فقه اکبر، مسائل اعتقادی، کلامی، تفسیر و حدیث؛ نگاهی عمیق و راهبردی به معارف اسلامی داشت و آثار ارزشمندی نیز از ایشان به یادگار مانده است، چون جامعیتی است که فقیه را به رهبر جامعه و شخصیتی اثرگذار در عرصه‌های مختلف تبدیل می‌کند.

مدیر حوزه‌های علمیه کشور با بیان اینکه آیت‌ا... العظمی میلانی وارث مکتب فقاهتی نائینی و اصفهانی بود، تصریح کرد: ایشان هم‌زمان با پایبندی به میراث فقاهتی پیشینیان، در حوزه‌های کلامی، عقلی و اعتقادی با رویکردی متعادل، سنجیده و عمیق ورود می‌کرد و مدافعی استوار از مرزهای شریعت در همه ابعاد زندگی شر معاصر، به شمار می‌رفت.

آیت‌ا... اعرافی دومین محور برجسته شخصیت آیت‌ا... العظمی میلانی را بعد اخلاقی و سلوکی شورای نگهبان افزود: یکی از ویژگی‌های بارز آیت‌ا... میلانی، بسنده نکردن به برداشت‌های اولیه و تکرار نظر در مسیر تحقیق بود. ایشان همواره در اندیشه‌های فقهی خود تأمل مجدد می‌کرد و همین امر، موجب پختگی و عمق نظریات ایشان می‌شد.

آیت‌ا... شب‌زنده‌دار تأکید کرد: آیت‌ا... العظمی میلانی در دوره‌های مختلف علمی، نتایج متفاوتی ارائه می‌داد، به‌گونه‌ای که ممکن بود در یک کتاب به نتیجه‌ای برسد و درکتابی دیگر، پس از تأمل بیشتر، نظر خود را اصلاح کند. این روحیه، نشانه شجاعت علمی و دوری از جمود فکری است.

دبیر شورای عالی حوزه‌های علمیه یادآوری کرد: در تمامی نوشته‌های ایشان، چه آنچه به قلم خودشان نگاشته شده و چه آثاری که با نظارت و تصویب ایشان منتشر شده، مراجع دقیق به کلمات اساتید و فقهای بزرگ کاملاً مشهود است.

آیت‌ا... میلانی هرگز دچار جمود یا استبداد به رأی نبود و این ویژگی، یکی از رموز توفیق علمی ایشان به شمار می‌رود.

ایشان با اشاره به نحوه اقامت آیت‌ا... العظمی میلانی در مشهد گفت: حضور ایشان در مشهد، مشابه تصمیم تاریخی مرحوم آیت‌ا... حاج‌شیخ عبدالکریم حائری بود. بزرگان و علمای مشهد، با مشاهده صلاحیت‌های علمی و تقوایی ایشان، درخواست ماندگاری کردند و ایشان نیز با استخاره و استناد به آیات قرآن، رضایت خود را اعلام و تشیع را برگزید؛ حضوری که به احیای حوزه علمیه مشهد انجامید.

آیت‌ا... العظمی میلانی با وجود جایگاه علمی والا در نجف و کربلا و شاگردی بزرگان، برای انگزاری بیشتر، ماندن در مشهد را پذیرفت. این انتخاب، تصمیمی ماندگار برای عالمان دین است که هرجا امکان خدمت مؤثرتر فراهم باشد، باید آن سو رابرگزینند.

عضو شورای نگهبان در بخش دیگر سخنان خود تأکید کرد: اخلاق نیکو، رمز اصلی موفقیت یک عالم دینی است، همان‌گونه که قرآن کریم موفقیت پیامبر اکرم (ص) را در سایه رحمت و اخلاق الهی می‌داند. آیت‌ا... العظمی میلانی به‌راستی متخلق به اخلاق الهی بود.

وی با نقل خاطراتی از یکی از ارادتمندان آیت‌ا... العظمی میلانی در کربلا گفت: تواضع، رعایت دقیق آداب و کرامت انسانی ایشان حتی در رفتارهای ساده، شگفتی عمیق بر اطرافیان می‌گذاشت. همین اخلاق، درکنار علم و فقاهت، آیت‌ا... را به شخصیتی ماندگار و الهام‌بخش در تاریخ حوزه‌های علمیه تبدیل کرد.

دبیر شورای عالی حوزه‌های علمیه:

آیت‌ا... میلانی در دوره‌های مختلف علمی، نتایج متفاوتی ارائه می‌داد

دبیر شورای عالی حوزه‌های علمیه با تشریح ابعاد علمی، فقهی و اخلاقی مرحوم آیت‌ا... العظمی سیدمحمدهادی میلانی، از تسلط عمیق فقهی، پرهیز از شتاب‌زدگی در استنباط و تواضع اخلاقی تجربه شخصی خود در مطالعه آثار آیت‌ا... میلانی گفت: بیش از سی بار به مباحث رجالی و فقهی می‌کرد و همین امر، موجب پختگی و عمق نظریات ایشان می‌شد.

حجت‌الاسلام‌والمسلمین فاضل میلانی:

مرجعی که کرسی درسش قرائت تاریخ ساز شد

حجت‌الاسلام‌والمسلمین فاضل میلانی، نوه آیت‌ا... العظمی میلانی، طی سخنانی به تبیین ابعاد شخصیت علمی و اخلاقی مرجع قبلیه، آیت‌ا... العظمی سیدمحمدهادی میلانی(ره)، پرداخت و از نقش بی‌بدیل وی در ارتقای جایگاه حوزه علمیه مشهد یاد کرد.

وی با اشاره به جایگاه علمی آیت‌ا... العظمی میلانی، اظهار کرد: پس از حضور مرحوم آیت‌ا... العظمی میلانی در مشهد مقدس، فضلای برجسته بسیاری از ادامه تحصیل در نجف بی‌نیاز شدند. در آن زمان، مرحوم آیت‌ا... خویی به بسیاری از طلاب گفت که نیازی به سفر به حوزه علمیه نجف نیست و از محضر آیت‌ا... العظمی میلانی استفاده کنید.

فاضل میلانی در ادامه به تعبیری مشهور از آیت‌ا... العظمی خویی(ره) اشاره کرد و افزود: این تعبیر آیت‌ا... العظمی خویی(ره) که نجف به مشهد آمده است، گواه بارز این جایگاه علمی رفیع بود. وی همچنین به عظمت کرسی درس آن مرجع فقید اشاره کرد و شاگردان ممتاز ایشان را نام برد: «کرسی درس اصول مرحوم آیت‌ا... العظمی فیاض قلعه‌اده بود و شخصیت‌های برجسته‌ای از جمله رهبر معظم انقلاب (مدظله‌العالی) از شاگردان ممتاز درس اصول ایشان به شمار می‌آیند. ایشان در مدت حضور در مشهد، شاگردان بسیار ممتازی را تربیت کرد.

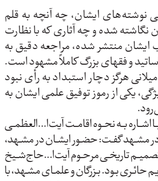

حجت‌الاسلام‌والمسلمین محمد فرزانه:

حرکت حوزه، نیازمند شناسایی الگوهای تاریخی جون آیت‌ا... میلانی است

حجت‌الاسلام‌والمسلمین محمدباقر فرزانه، دبیر شورای عالی حوزه علمیه خراسان، در این مراسم بر ضرورت الگوبرداری حوزه علمیه از شخصیت‌های برجسته تاریخی همچون آیت‌ا... العظمی میلانی برای انجام رسالت خود تأکید کرد.

حجت‌الاسلام فرزانه با تشکر از برگزارکنندگان مراسم، اظهار کرد: ما برای حرکت حوزه علمیه و انجام رسالتش، باید الگوهای خاصی را در تاریخ شناسایی کنیم و راهنمان، راه آن الگوها باشد تا بتوانیم به اهدافمان برسیم.

وی درادامه، مرحوم آیت‌ا... العظمی میلانی را یکی از این الگوهای مؤثر معرفی کرد و افزود: ایشان یکی از این الگوهاست که اگر شناخته شود، تحول عظیمی در انسان ایجاد می‌کند. دبیر شورای عالی حوزه خراسان با اشاره به ویژگی‌های این عالم برجسته، نکته‌ای را که در سخنرانی‌ها کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد، برجستگی علمی ایشان دانست و تأکید کرد: جناب آیت‌ا... العظمی میلانی ضمن اصرار بر حفظ شیوه حسنه اجتهاد و فقاهت در حوزه، اعتقاد داشت که دانش موجود در حوزه، کافی نیست و نیازمند افزودن دانش و تحولی متناسب با جهان امروز است.

آیت‌ا... عاملی:

مرجعی حامی امام و منتقد قاطع رژیم صهیونیستی

حجت‌الاسلام والمسلمین سیدحسن عاملی، نماینده ولی فقیه و امام جمعه شهر اردبیل در اظهاراتی، به بررسی دو محور برجسته در زندگی سیاسی آیت‌ا... العظمی میلانی (ره) پرداخت و وی را نمونه‌ای از علمای شیعه‌ای دانست که همواره پناهگاه استقلال و تمامیت ارضی ایران بوده‌اند.

آیت‌ا... العظمی میلانی رژیم صهیونیستی را به درستی غده سرطانی آینده منطقه و کشورهای اسلامی معرفی کرد. برای اثبات این بینش دقیق، به یکی از بیانیه‌های آیت‌ا... العظمی میلانی استناد می‌کنم؛ وی در یکی از بیانیه‌های خود کارهای خلاف را برمی‌شمرد و می‌گفت ما بر فرض این‌ها را تحمل بکنیم، اما این کار را چطور تحمل کنیم که شاه از رژیم صهیونیستی حمایت کرده است، نفت را دراختیار رژیم صهیونیستی قرار داده و درکشتار فلسطینی‌ها با رژیم صهیونیستی همراهی کرده است؟ این برای ما قابل تحمل نیست. که این موضع‌گیری آیت‌ا... العظمی میلانی نشان‌دهنده بینش بسیار عمیق و دقیق و اشراف کامل وی بر اوضاع جهانی و منطقه‌ای و حساسیت حساب شده درباره آینده بوده است.

در پایان، ابراز امیدواری می‌کنم که بتوان از سیره این بزرگان درس گرفت و به آن‌ها اقتدا کرد.

آیت‌ا... تحریری:

نقش بی‌بدیل آیت‌ا... میلانی، در به ثمر رسیدن انقلاب اسلامی

محمدباقر تحریری، تولیت حوزه علمیه مروی (منصوب ازسوی رهبر معظم انقلاب)، در سخنانی به تبیین ابعاد شخصیت علمی، فقهی و مبارزاتی مرحوم آیت‌ا... العظمی سیدمحمدهادی میلانی پرداخت و وی رایکی از شخصیت‌های برجسته و زف‌نگر حوزه‌های علمیه معرفی کرد.

حجت‌الاسلام‌والمسلمین تحریری ضمن بیان اینکه آیت‌ا... العظمی میلانی حدود بیست سال در شهر مقدس مشهد فعالیت علمی و معارفی می‌کرد، به عمق اجتهاد وی در فقه، اصول و معارف نورانی اهل بیت(ع) اشاره کرد.

تولیت حوزه علمیه مروی تأکید کرد: آیت‌ا... العظمی میلانی مباحث عمیقی را از استادان بزرگ نجف، همچون مرحوم آیت‌ا... نائینی و مرحوم شیخ‌محمدحسین اصفهانی، فراگرفته بود و به یاروشی جامع، این معارف را برای تقویت و تربیت طلاب و فضلای بزرگی به‌کار گرفت که آثار علمی آن‌ها منتشر شده است. تحریری از «جامعیت علمی» به‌عنوان یکی از ویژگی‌های بارز این مرجع تقلید نام برد و گفت: وی علاوه بر تسلط بر معارف سنتی حوزه‌های علمیه، درصدد عینیت بخشیدن این معارف بود و معتقد بود که معارف فقهی ما باید در سطح اداره جامعه تحقق پیدا کند.

پیام

آیت‌ا... العظمی سبحانی:

نام و راه آیت‌ا... میلانی همچنان الهام‌بخش است

آیت‌ا... جعفر سبحانی در پیامی به کنگره بزرگداشت پنجاهمین سالگرد ارتحال آیت‌ا... العظمی میلانی در مشهد، با تأکید بر اهمیت بزرگداشت عالمان دینی، اظهار کرد: تکریم شخصیت‌ها، چه در دوران حیات و چه پس از ارتحال، اقدامی سازنده است که زمینه‌گرایش نسل حاضر به الگوهای حقیقی علم و دین را فراهم می‌کند. وی افزود: نسل جوان به چشم خود می‌بیند که پس از گذشت پنجاه سال از رحلت شخصیتی مانند مرحوم میلانی، عالمان و اندیشمندان گردهم می‌آیند و درباره عظمت علمی و خدمات اجتماعی او سخن می‌گویند؛ این امر سبب ایجاد جاذبه‌ای عمیق نسبت به علم و علما درمیان جوانان می‌شود.

سبحانی ادامه داد: مرحوم آیت‌ا... العظمی میلانی اهتمام خود را تنها به حوزه علمیه مشهد محدود نکرد، بلکه در شهرهای مختلف منطقه خراسان نیز به تأسیس حوزه‌های علمیه مبادرت ورزید. وی اضافه کرد، آن مرحوم علاوه بر بنیان‌گذاری حوزه‌های علمیه، به‌تأسیس و حمایت از مؤسسات خیریه نیز توجه ویژه‌ای داشت. آیت‌ا... سبحانی با اشاره به مواضع سیاسی آیت‌ا... العظمی میلانی تصریح کرد: ایشان با اعتقاد راسخ به مسئولیت فقها در عصر غیبت، مواضع و مبارزات سیاسی خود را در چارچوب سیره اهل بیت(ع) و مراجع پیشین، تعریف می‌کرد و خود را ادامه‌دهنده همان مسیر می‌دانست. از این‌رو مبارزات او در مقاطع مختلف در همین چارچوب قابل‌تحلیل است. وی افزود: رحلت آیت‌ا... العظمی میلانی، صرفا فقدان یک فرد نبود، بلکه از دست دادن شخصیتی بود که به‌تنهایی، نقش و کارکرد مجموعه را ایفا می‌کرد.